

Unelmana suomalaisen kirjallisuuden digitointi

14.5.2013 Tekijä Jyväskylän yliopiston kirjasto

Huhtikuussa Tieteiden talolla pidetyssä [seminaarissa](#) pohdittiin, olisiko Suomessa mahdollista toteuttaa mittava kansallisen kirjallisuuden digitointi ja jakelu verkossa samalla tavoin kuin norjalaisessa [Bokhylla-hankkeessa](#). Norjalaishankkeen ansiosta käytännössä koko norjankielinen (vanha ja uusi norja sekä saame) kirjallisuus vuoteen 2000 saakka on kaikkien saavutettavissa, kunhan käyttää aineistoja Norjassa ja omistaa norjalaisen kirjastokortin. Projekti käsittää myös käännöskirjallisuuden.

Digitoidut kirjat ovat luettavissa ainoastaan internet-yhteyden kautta, eikä tekijänoikeuksien alaisia teoksia voi ladata omalle koneelle tai tulostaa. Pääsy digitoituihin aineistoihin on rajattu norjalaiselle ip-alueelle.

Hankkeeseen liittyvät neuvottelut käytiin Norjan kansalliskirjaston ja Kopinor-tekijänoikeusjärjestön kesken. Syntyneen sopimuksen mukaisesti tekijänoikeuksien haltijoille maksetaan korvausta julkaistuista sivuista. Lisäksi kustantajat ja kirjailijat saavat digitoidut aineistot käyttöönsä ja pystyvät tuottamaan niistä täysin uudenlaisia, maksullisiakin tuotteita.

Kohti suunnitelmallista suomalaisen kirjallisuuden digitointia

Suomalaisten tekijänoikeusjärjestöjen edustajat, Kopioston Jukka-Pekka Timonen ja Sanaston Juha Pihlajaniemi totesivat, että suomalaisenkin kirjallisuuden digitointi ja ainakin rajoitettu jakelu verkossa on periaatteessa mahdollista, mikäli korvauksista ja käytön ehdoista sovitaan. Pihlajaniemi esitti, että suomalaiset kirjailijat suorastaan odottavat teostensa digitointia.

Suomalaiset kirjailijat suorastaan odottavat teostensa digitointia.

Mutta kaikki tämä vasta periaatteessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriyksikön johtaja Jukka Liedes totesi omassa puheenvuorossaan, että Suomeen ei ole vastaavaa hanketta lähitulevaisuudessa tulossa. Suomen ja Norjan taloudelliset tilanteet ovat erilaiset, ja kun talous ohjaa erityisesti kulttuuripolitiikkaa vahvemmin kuin voisi uskoa, siirtyy suomalaisen kirjallisuuden digitointi vielä kaukaiseen tulevaisuuteen.

Jos aiomme Suomessa edes haaveilla kansallisen kirjallisen kulttuuriperintömme digitoinnista ja käyttöön saattamisesta, on työ silti aloitettava. Kansalliskirjasto on jo ansiokkaasti tehnyt digitointityötä niillä resursseilla, jotka sille on suotu. Silti meidän täytyy edetä kohti suunnitelmallisempaa suomalaisen kirjallisuuden digitointia.

Meidän täytyy edetä kohti suunnitelmallisempaa suomalaisen kirjallisuuden digitointia.

Suomessa on kuitenkin kaksi keskeistä digitointia ja aineistojen käyttöön saattamista estävää ongelmaa: raha ja yhteinen tahtotila. Valtiolta tarvitaan selkeää budjetointia nimenomaan digitointiin. Kyse ei ole valtavista summista. Digitointiinhan sinänsä ei liity tekijänoikeudellisia ongelmia, ja kansalliskirjasto ja muutkin vapaakappalekirjastot voivat melko vapaasti digitoida kokoelmiaan. Mutta digitointi vaatii laitteistoja, osaamista ja henkilöresursseja ja näitä kirjastoissa ei Suomessa ole. Toinen ongelma liittyy digitoitavien aineistojen käyttöön. Suomalaiset tekijänoikeusjärjestöt ovat periaatteessa valmiita neuvottelupöytään, jonka toiselle puolelle lienee kansalliskirjasto ainut vaihtoehto. Todellista halukkuutta neuvotteluihin ei kuitenkaan tunnu löytyvän. Suomen tieteellinen kirjastoseura on yrittänyt vuosia edistää asiaa lehtienkin palstoilla, mutta yhden seuran, tai sen yhden työryhmän vaikuttavuus ei yksin riitä.

Kieli ja kulttuuri kuuluvat kansalaisille

Norjassa yksi keskeisiä perusteluja Bokhylla-hankkeelle oli kansallisten kielten säilyttäminen. Kansallinen kirjallisuus on kenties keskeisin maan kielen ilmentymä sekä kielen kehittymistä ja säilymistä kuvaava instituutio. Norjassa ymmärrettiin, että saattamalla kaikki norjankielinen kirjallisuus vapaasti kaikkien kansalaisten käyttöön, turvataan myös kansallisen identiteetin säilymistä.

Voisimmeko Suomessa nostaa kulttuuripolitiikan keskeisimmäksi tavoitteeksi kansallisten kielten säilyttämisen?

Tieteen puolella käydään parasta aikaa [keskustelua tieteen kielestä](#) ja kansallisten kielten merkityksestä tieteessä. Kansallisessa kulttuurissa kielellä on vielä keskeisempi merkitys.

Suomessa on maailman paras kirjastolaitos. Siitä tehdään vielä parempi digitoimalla kansallinen kirjallisuus ja antamalla tämä aarre yhteiskunnan käyttöön.

Tällainen kehitysaskel nostaa kirjastojen merkityksen toiselle tasolle. Kirjastot eivät enää vain lainaa aineistoja asiakkailleen, vaan lisensoivat niitä.

Väitän, että suomalainen kirjastosektori on tähän valmis, jos vaan tekijänoikeuksista neuvottelevat tahot Suomessa ovat tarpeeksi rohkeita sopimaan asioista ja kansallisen kulttuurin antamisesta kansalaisten käyttöön.

Kansalaisillehan kulttuuri kuuluu.

Pekka Olsbo